
Воронешки државен универзитет   Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип,
Русија   Македонија

Воронежский государственный университет   Университет имени Гоце Делчева, г. Штип,
Россия   Македония

Voronezh State University   Goce Delcev University in Stip,
Russia   Macedonia

Четвертая международная научная   Четврта меѓународна научна
конференция   конференција

Fourth International Scientific Conference

ФИЛКО FILKO

ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ   ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ
PHILOLOGY, CULTURE AND EDUCATION

ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ СБОРНИК СТАТЕЙ CONFERENCE PROCEEDINGS

23-25 мај 2019 / 23-25 мая 2019 / 23-25 May 2019

Воронеж

Воронеж

Voronezh

**Воронешки државен универзитет
Русија**

**Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип,
Македонија**

**Воронежский государственный университет
Россия**

**Универзитет имени Гоце Делчева, г. Штип,
Македонија**

**Voronezh State University
Russia**

**Goce Delcev University in Stip,
Macedonia**

**Четвертая международная научная
конференция**

**Четврта меѓународна научна
конференција**

Fourth International Scientific Conference

ФИЛКО

FILKO

**ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ
PHILOLOGY, CULTURE AND EDUCATION**

ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ

PHILOLOGY, CULTURE AND EDUCATION

**ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ
СБОРНИК СТАТЕЙ
CONFERENCE PROCEEDINGS**

23-25 мај 2019 / 23-25 мая 2019 / 23-25 May 2019

Воронеж

Воронеж

Voronezh

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

821(062)

811(062)

316.7(062)

37(062)

МЕЃУНАРОДНА научна конференција (4 ; 2019 ; Воронеж)

Филологија, култура и образование [Електронски извор] : зборник на трудови / Четврта меѓународна научна конференција, 23-25 мај 2019, Воронеж = Филологија, култура и образование : сборник статей / Четвертая международная научная конференция, 23-25 мая 2019, Воронеж = Philology, culture and education : conference proceedings / Fourth international scientific conference, 23-25 May 2019, Voronezh. - Штип : Универзитет "Гоце Делчев" = Универзитет имени Гоце Делчева = Shtip : Goce Delcev University, 2019

Начин на пристап (URL): <http://js.ugd.edu.mk/index.php/fe>. - Трудови на мак., рус. и англ. јазик. - Фусноти кон текстот. - Текст во PDF формат, содржи 368 стр. , табели. - Наслов преземен од екранот. - Опис на изворот на ден 31.12.2019. - Abstracts кон повеќето трудови. - Библиографија кон трудовите

ISBN 978-608-244-698-1

1. Насп. ств. насл.

а) Книжевност - Собири б) Јазици - Собири в) Култура - Собири г)

Образование - Собири

COBISS.MK-ID 111947786

ОРГАНИЗАЦИСКИ КОМИТЕТ

Драгана Кузмановска, Филолошки факултет при УГД

Олга А. Бердникова, Филолошки факултет при ВГУ

Светлана Јакимовска, Филолошки факултет при УГД

Татјана А. Тернова, Филолошки факултет при ВГУ

Виолета Димова, Филолошки факултет при УГД

Генадиј Ф. Коваљов, Филолошки факултет при ВГУ

Костадин Голаков, Филолошки факултет при УГД

Лариса В. Рибачева, Филолошки факултет при ВГУ

МЕЃУНАРОДЕН ПРОГРАМСКИ КОМИТЕТ

Виолета Димова (Македонија)

Даниела Коцева (Македонија)

Драгана Кузмановска (Македонија)

Ева Ѓорѓиевска (Македонија)

Марија Кусевска (Македонија)

Силвана Симоска (Македонија)

Татјана Стојановска Иванова (Македонија)

Лариса В. Рибачева (Русија)

Софија Заболотнаја (Русија)

Татјана А. Тернова (Русија)

Татјана Атанасоска (Австрија)

Олег Н. Фенчук (Белорусија)

Јулиа Дончева (Бугарија)

Билјана Мариќ (Босна и Херцеговина)

Душко Певуља (Босна и Херцеговина)

Волф Ошлис (Германија)

Волфганг Моч (Германија)

Габриела Б. Клајн (Италија)

Михал Ванке (Полска)

Мајкл Рокланд (САД)

Даниела Костадиновиќ (Србија)

Селена Станковиќ (Србија)

Тамара Валчиќ-Булиќ (Србија)

Ахмед Ѓуншен (Турција)

Нецати Демир (Турција)

Шерифе Сехер Ерол Чал'шкан (Турција)

Карин Руке-Бруген (Франција)

Танван Тонтат (Франција)

Технички секретар

Ирина Аржанова

Марица Тасевска

Главен и одговорен уредник

Драгана Кузмановска

Јазично уредување

Даница Атанасовска-Гаврилова (македонски јазик)

Марјана Розенфелд (руски јазик)

Биљана Иванова (англиски јазик)

Снежана Кирова (англиски јазик)

Татјана Уланска (англиски јазик)

Техничко уредување

Ирина Аржанова

Костадин Голаков

Марица Тасевска

Славе Димитров

Адреса на организацискиот комитет:

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип

Филолошки факултет

ул. „Крсте Мисирков“ бр. 10-А

Пош. фах 201, Штип - 2000, Р. Македонија

Воронешки државен универзитет

Филолошки факултет

г. Воронеж, пл. Ленина, 10, корпус 2, к. 34, Русија

Е-пошта: filko.conference@gmail.com

Веб-страница: <http://js.ugd.edu.mk/index.php/fe>

РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ

Драгана Кузмановска, Филологический факультет при УГД

Ольга А. Бердникова, Филологический факультет при ВГУ

Светлана Якимовска, Филологический факультет при УГД

Татьяна А. Тернова, Филологический факультет при ВГУ

Виолета Димова, Филологический факультет при УГД

Геннадий Ф. Ковалев, Филологический факультет при ВГУ

Костадин Голаков, Филологический факультет при УГД

Лариса В. Рыбачева, Филологический факультет при ВГУ

МЕЖДУНАРОДНАЯ РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

Виолета Димова (Македония)

Даниела Коцева (Македония)

Драгана Кузмановска (Македония)

Ева Гёргиевска (Македония)

Мария Кусевска (Македония)

Силвана Симоска (Македония)

Татьяна Стояновска-Иванова (Македония)

Лариса В. Рыбачева (Россия)

Софья Заболотная (Россия)

Татьяна А. Тернова (Россия)

Татьяна Атанасоска (Австрия)

Олег Н. Фенчук (Беларусь)

Юлиа Дончева (Болгария)

Биляна Марич (Босния и Херцеговина)

Душко Певуля (Босния и Херцеговина)

Вольф Ошлис (Германия)

Волфганг Моч (Германия)

Габриелла Б. Клейн (Италия)

Ева Бартос (Польша)

Михал Ванке (Польша)

Майкл Рокланд (США)

Даниела Костадинович (Сербия)

Селена Станкович (Сербия)

Тамара Валчич-Булич (Сербия)

Ахмед Гюншен (Турция)

Неджати Демир (Турция)

Шерифе Сехер Эрол Чал'шкан (Турция)

Карин Рукэ-Брутэн (Франция)

Танван Тонтат (Франция)

Ученый секретарь

Ирина Аржанова

Марица Тасевска

Главный редактор

Драгана Кузмановска

Языковая редакция

Даница Атанасовска-Гаврилова (македонский язык)

Марьяна Розенфельд (русский язык)

Бильяна Иванова (английский язык)

Снежана Кирова (английский язык)

Татьяна Уланска (английский язык)

Техническое редактирование

Ирина Аржанова

Костадин Голаков

Марица Тасевска

Славе Димитров

Адрес организационного комитета

Университет им. Гоце Делчева – Штип

Филологический факультет

ул. „Крсте Мисирков“ д. 10-А

Пош. фах 201, Штип - 2000, Р. Македония

Воронежский государственный университет

Филологический факультет

г. Воронеж, пл. Ленина, 10, корпус 2, к. 34, Россия

Э-почта: filko.conference@gmail.com

Веб-сайт: <http://js.ugd.edu.mk./index.php/fe>

EDITORIAL STAFF

Dragana Kuzmanovska, Faculty of Philology, UGD

Olga A. Berdnikova, Faculty of Philology, VGU

Svetlana Jakimovska, Faculty of Philology, UGD

Tatyana A. Ternova, Faculty of Philology, VGU

Violeta Dimova, Faculty of Philology, UGD

Genadiy F. Kovalyov, Faculty of Philology, VGU

Kostadin Golakov, Faculty of Philology, UGD

Larisa V. Rybatcheva, Faculty of Philology, VGU

INTERNATIONAL EDITORIAL BOARD

Daniela Koceva (Macedonia)

Dragana Kuzmanovska (Macedonia)

Eva Gjorgjievska (Macedonia)

Marija Kusevska (Macedonia)

Silvana Simoska (Macedonia)

Tatjana Stojanovska-Ivanova (Macedonia)

Violeta Dimova (Macedonia)

Larisa V. Rybatcheva (Russia)

Sofya Zabolotnaya (Russia)

Tatyana A. Ternova (Russia)

Tatjana Atanasoska (Austria)

Oleg N. Fenchuk (Belarus)

Yulia Doncheva (Bulgaria)

Biljana Maric (Bosnia and Herzegovina)

Dushko Pevulja (Bosnia and Herzegovina)

Wolf Ochlies (Germany)

Wolfgang Motch (Germany)

Gabriella B. Klein (Italy)

Ewa Bartos (Poland)

Michal Wanke (Poland)

Danijela Kostadinovic (Serbia)

Selena Stankovic (Serbia)

Tamara Valchic-Bulic (Serbia)

Ahmed Gunshen (Turkey)

Necati Demir (Turkey)

Şerife Seher Erol Çalışkan

Karine Rouquet-Brutin (France)

That Thanh-Vân Ton (France)

Michael Rockland (USA)

Conference secretary

Irina Arzhanova

Marica Tasevska

Editor in Chief

Dragana Kuzmanovska

Language editor

Danica Atanasovska-Gavrilova (Macedonian)

Maryana Rozenfeld (Russian)

Biljana Ivanova (English)

Snezana Kirova (English)

Tatjana Ulanska (English)

Technical editing

Irina Arzhanova

Kostadin Golakov

Marica Tasevska

Slave Dimitrov

Address of the Organizational Committee

Goce Delcev University - Stip

Faulty of Philology

Krste Misirkov St. 10-A

PO Box 201, Stip - 2000, Republic of Macedonia

Voronezh State Universiy

Faculty of Philology

10 pl. Lenina, Voronezh, 394006, Russia

E-mail: filko.conference@gmail.com

Web-site: <http://js.ugd.edu.mk/index.php/fe>

СОДРЖИНА / СОДЕРЖАНИЕ / CONTENT

1. Боровикова Яна – ОРГАНИЗАЦИИ ОБУЧЕНИЯ ЛИЦ ТРЕТЬЕГО ВОЗРАСТА.....	4
2. Бубнов Александр – ОСОБЕННОСТИ СОЦИАЛЬНОЙ ИДЕНТИЧНОСТИ СТУДЕНЧЕСКИХ И КУРСАНТСКИХ ГРУПП В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ В ВУЗЕ.....	12
3. Bunčić Suzana R. – KAPOR`S <i>CONFESSIONS</i> BETWEEN METAFICTION, FICTION AND AUTOBIOGRAPHY.....	17
4. Бутусова Наталия – ОБ АКТИВНЫХ МЕТОДАХ ИЗУЧЕНИЯ ПРАВА В ВУЗЕ.....	24
5. Витанова Рингачева Ана – РЕЛИКТИ НА ШАМАНИЗМОТ КАКО НИШКА НА ПОВРЗУВАЊЕ ВО МАКЕДОНСКАТА И РУСКАТА ТРАДИЦИЈА.....	35
6. Власова Надежда – ЛЕКСИЧЕСКИЕ ИГРОВЫЕ УПРАЖНЕНИЯ НА ДОВУЗОВСКОМ ЭТАПЕ ИЗУЧЕНИЯ РКИ.....	42
7. Гайдар Карина – ВУЗЫ НА ПОРОГЕ НОВЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ СТАНДАРТОВ: КАК СОВМЕСТИТЬ ПЛОХО СОВМЕЩАЕМОЕ, ИЛИ НУЖНЫ ЛИ ОКСЮМОРОНЫ ВЫСШЕЙ ШКОЛЕ?	49
8. Гладышева Светлана – ЖУРНАЛЫ ДЛЯ ДЕТЕЙ В СОЦИОКУЛЬТУРНОМ ПРОСТРАНСТВЕ РУССКОГО ЗАРУБЕЖЬЯ (1920-1940-Е ГГ.)	56
9. Голицына Т.Н., Заварзина В.А. – ЖАРГОННАЯ ЛЕКСИКА В РОССИЙСКОМ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ДИСКУРСЕ НОВЕЙШЕГО ПЕРИОДА.....	62
10. Грачева Жанна – ТЕМПОРАЛЬНОЕ МАРКЕМНОЕ ПРОСТРАНСТВО В РОМАНЕ В. НАБОКОВА «МАШЕНЬКА»	66
11. Гркова Марија – УСВОЈУВАЊЕТО НА <i>ИМЕНКИТЕ</i> ВО VI И ВО VII ОДДЕЛЕНИЕ ВО ШТИПСКО.....	76
12. Грујовска-Миланова Сашка – КОНТРАСТИВНА АНАЛИЗА НА УПОТРЕБАТА НА МОДАЛНИТЕ ГЛАГОЛИ КАКО МАРКЕРИ ЗА ЕВИДЕНЦИЈАЛНОСТ ВО МАКЕДОНСКИОТ И ВО ГЕРМАНСКИОТ ЈАЗИК.....	83
13. Ѓорѓиева Димова Марија – ИНТЕРДИСКУРСИВНИОТ ТАНЦ МЕЃУ РОМАНОТ И ИСТОРИЈАТА.....	89
14. Данькова Т.Н. – ЯЗЫКОВОЕ ВОПЛОЩЕНИЕ ЛЮБВИ К РОДИНЕ В ТВОРЧЕСТВЕ Н.М. РУБЦОВА.....	96
15. Денкова Јованка – МАКЕДОНСКО-РУСКА КНИЖЕВНА ПАРАЛЕЛА (ВАНЧО НИКОЛЕСКИ–САМУИЛ МАРШАК.....	103
16. Жаров Сергей - СВОБОДА КАК ПРОБЛЕМА ОБУЧЕНИЯ В КУЛЬТУРАХ ВОСТОКА И ЗАПАД.....	110
17. Žigić Vesna, Stekić Dunja, Martać Valentina – DIFFICULTIES THAT PEOPLE WITH VISUAL IMPAIRMENT HAVE IN ACCESSIBILITY TO WEB INFORMATION BY USING THE AUDITORY ACCESS.....	112
18. Зыкова Наталья, Мазкина Ольга – ФОРМИРОВАНИЕ КОНФЛИКТОЛОГИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ СПОРТИВНЫХ ТРЕНЕРОВ В УСЛОВИЯХ РЕАЛИЗАЦИИ НОВЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ СТАНДАРТОВ.....	122

19. Ивановска Билјана – ГОВОРНИОТ ЧИН „ОДБИВАЊЕ“ И НЕГОВА РЕАЛИЗАЦИЈА КАЈ МАКЕДОНСКИТЕ ИЗУЧУВАЧИ НА СТРАНСКИ ЈАЗИК.....	127
20. Караниколова-Чочоровска Луси – СУПТИЛНИТЕ ПРОТИВРЕЧНОСТИ ВО ЛИРИКАТА НА ПЕТАР ПЕРАДОВИЌ.....	135
21. Кашкина Марина – РАЗВИТИЕ АНАЛИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ НА УРОКАХ ИСТОРИИ.....	141
22. Кибальниченко Сергей – ПРОБЛЕМА ДИАЛОГИЗМА В ТВОРЧЕСТВЕ Ф.М. ДОСТОЕВСКОГО И ВЯЧ. ИВАНОВА	145
23. Kyrchanoff Maksym W. – HERITAGE OF NIKOLAI LESKOV AND CULTURAL INFLUENCES IN CONTEXTS OF RUSSIAN-AMERICAN LITERARY PARALLELS.....	151
24. Кислова Дарья – СРАВНЕНИЕ КАК СРЕДСТВО ВЫРАЖЕНИЯ СПЕЦИФИКИ ХУДОЖЕСТВЕННОГО МИРОВОСПРИЯТИЯ (НА МАТЕРИАЛЕ ТЕКСТОВ НАТАЛЬИ О’ШЕЙ)	160
25. Комаровская Елена, Жиркова Галина – КУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКАЯ КОМПЕТЕНТНОСТЬ ПЕДАГОГОВ КАК ПСИХОЛОГИЧЕСКАЯ ПРОБЛЕМА.....	166
26. Кортунова Лилия – ТЕХНОЛОГИЯ «ДЕБАТЫ» КАК ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИЙ ТИП ОБУЧЕНИЯ И СРЕДСТВО ФОРМИРОВАНИЯ КОММУНИКАТИВНОЙ КУЛЬТУРЫ ОБУЧАЮЩИХСЯ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ	177
27. Koteva-Mojsovska Tatjana, Shehu Florina – THE INITIAL EDUCATION OF TEACHER AND ITS CONNECTION TO PRACTICE IN THE “SOCIETY OF KNOWLEDGE”.....	181
28. Коцева Весна – ЕКСПЛИЦИТНИТЕ ОБЈАСНУВАЊА КАКО НЕОПХОДНА ИЛИ НЕПОТРЕБНА КОМПОНЕНТА ВО РАМКИТЕ НА ПОУЧУВАЊЕТО ГРАМАТИКА СО ОБРАБОТКА НА ИНПУТ	187
29. Koseva Daniela, Mirascieva Snezana – EDUCATION - NEED OF CULTURE.....	195
30. Кузмановска Драгана, Кирова Снежана, Иванова Биљана – ФРАЗЕОЛОГИЗМИТЕ КАКО ВАЖНА АЛКА ВО ПРОЦЕСОТ НА УСВОЈУВАЊЕ НА СТРАНСКИОТ ЈАЗИК.....	199
31. Кузмановска Драгана, Мрмеска Викторија – МАКЕДОНСКО-ГЕРМАНСКИ ПОСЛОВИЧНИ ПАРАЛЕЛИ СО АНИМАЛИЗМИ.....	204
32. Леонтиќ Марија – ЗБОРОВНИ ГРУПИ СО ПРИСВОЕН СУФИКС ВО ТУРСКИОТ ЈАЗИК И НИВНОТО ПРЕДАВАЊЕ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК.....	210
33. Лесневская Димитрина – БОЛГАРСКАЯ СЛАВИСТИКА – СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ.....	216
34. Лумпова Лидия – ЯВЛЕНИЕ ДИАЛОГИЧНОСТИ В РОМАНЕ-ЭПОПЕЕ Л.Н. ТОЛСТОГО «ВОЙНА И МИР».....	222
35. Мартиновска Виолета – МАКЕДОНСКО-РУСКИ КУЛТУРНИ ПАРАЛЕЛИ...	229
36. Milanović Nina S. – SYNTAX-STYLISTIC FEATURES OF COMPARATIVE STRUCTURES IN THE NOVEL <i>WE, DELETED</i> BY S. VLADUŠIĆ.....	234
37. Младеноски Ранко – ОКСИМОРОНОТ ВО „НЕЖНОТО СРЦЕ НА ВАРВАРОТ“ ОД ВЕНКО АНДОНОВСКИ.....	240

38. Негриевска Надица - ЗНАЧЕЊЕТО НА ИТАЛИЈАНСКИТЕ ПРОСТИ ПРЕДЛОЗИ FRA и TRA И НИВНИТЕ ЕКВИВАЛЕНТИ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК	248
39. Недосейкин Михаил – КУЛЬТУРНАЯ ПАМЯТЬ И МОТИВ «ОБРЕТЕНИЯ СЕБЯ» В РОМАНЕ М. ОНДАТЖЕ «АНГЛИЙСКИЙ ПАЦИЕНТ».....	256
40. Недялкова Наталия Дмитриевна – СОВРЕМЕННАЯ МАКЕДОНСКАЯ ПОЭЗИЯ – ОТ СИМВОЛИЗМА ДО МАГИЧЕСКОГО СВЕРХРЕАЛИЗМА.....	262
41. Ниами Емил, Голаков Костадин - СУПСТАНТИВИРАНИТЕ ПРИДАВКИ И ПРИЛОШКИ ОПРЕДЕЛБИ ВО РУСКИОТ И ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК...	269
42. Никифоров Игорь – ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ КОНСТРУКТИВНОГО РАЗРЕШЕНИЯ МЕЖЛИЧНОСТНЫХ КОНФЛИКТОВ В ВОИНСКИХ КОЛЛЕКТИВАХ	274
43. Пляскова Елена – НАЦИОНАЛЬНАЯ СПЕЦИФИКА НЕМЕЦКИХ КОМПАРАТИВНЫХ ФРАЗЕОЛОГИЗМОВ.....	279
44. Позднякова О.В. – СОВРЕМЕННЫЙ РЕБЕНОК И ДЕТСКАЯ КНИГА. НОВЫЕ ВЕКТОРЫ РАЗВИТИЯ.....	286
45. Попов Сергей – ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ ЛЕКСИКИ РАЗЛИЧНЫХ ЯЗЫКОВЫХ ГРУПП В ТОПОНИМИИ ВОРОНЕЖСКОЙ ОБЛАСТИ.....	292
46. Пороткова Наталья, Соловьева Ирина – ФОРМИРОВАНИЕ ТВОРЧЕСКОЙ САМОСТОЯТЕЛЬНОСТИ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫМ ЯЗЫКАМ СТУДЕНТОВ – ПСИХОЛОГОВ.....	297
47. Прасолов Михаил – ОНТОЛОГИЧЕСКИЙ СТАТУС ЯЗЫКА И НЕУСТРАНИМОСТЬ АВТОРА: ЗАМЕЧАНИЯ К ФИЛОСОФИИ ИМЕНИ С.Н. БУЛГАКОВА	301
48. Ристова Цветанка – АНАЛИЗА НА ПРЕДНОСТИТЕ И МОЖНОСТИТЕ ОД УЧЕЊЕТО НА ДАЛЕЧИНА ВО ОБРАЗОВАНИЕТО НА ТУРИЗМОТ И ХОТЕЛИЕРСТВОТО.....	308
49. Романова Светлана – ЖАНРОВОЕ СВОЕОБРАЗИЕ ТВОРЧЕСТВА РУССКОЯЗЫЧНОГО АВТОРА БЕЛАРУСИ ЭДУАРДА СКОБЕЛЕВА (НА ПРИМЕРЕ РОМАНА «БЕГЛЕЦ»)	315
50. Сверчков Дмитрий – СОСТАВЛЯЮЩИЕ ИНДИВИДУАЛЬНОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ТРАЕКТОРИИ КУРСАНТА И ИХ КОМПОНЕНТЫ.....	322
51. Shehu Florina, Koteva Mojsovska Tatjana – TEACHERS' INTERCULTURAL COMMUNICATION COMPETENCIES IN EARLY CHILDHOOD EDUCATION....	328
52. Сидоров Владимир, Харьков Иван – ЦЕННОСТИ В КОНТЕКСТЕ СОЦИОКУЛЬТУРНЫХ ПРЕДПОЧТЕНИЙ ИНДИВИДОВ КАК НРАВСТВЕННЫЕ И ЭСТЕТИЧЕСКИЕ ИМПЕРАТИВЫ, ВЫРАБОТАННЫЕ ЧЕЛОВЕЧЕСКОЙ КУЛЬТУРОЙ.....	336
53. Сидорова Е.В., Швецова О.А. – ПРОЕКТНАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ НА ЗАНЯТИЯХ ПО РУССКОМУ ЯЗЫКУ В ШКОЛЕ И ВУЗЕ (К ВОПРОСУ О ПРОБЛЕМАХ ПРЕЕМСТВЕННОСТИ	341
54. Симонова Светлана, Белоусов Арсений – К ВОПРОСУ ОБ ЭВТАНАЗИЙНОЙ ПАРАДИГМЕ СОВРЕМЕННОЙ КУЛЬТУРЫ И ТЕНДЕНЦИЯХ ЕЕ ПРЕОДОЛЕНИЯ.....	346
55. Соколова Марија – ЈАДРОТО НА ЈАЗИЧНОТО СОЗНАНИЕ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК.....	355

56. Тасевска Марица, Хаџи-Николова Адријана – УСВОЈУВАЊЕ НА ВЕШТИНАТА ЗБОРУВАЊЕ ВО НАСТАВАТА ПО ГЕРМАНСКИ ЈАЗИК.....	360
57. Тодорова Марија – НЕВЕРБАЛНА КОМУНИКАЦИЈА ВО НАСТАВАТА.....	373
58. Токарева Наталџа Владимировна – КАТЕГОРИЈА МЕЧТЫ В ПОЕЗИИ Д.В. ВЕНЕВИТИНОВА.....	377
59. Тужикова В.И. – ОСОБЕННОСТИ ЭТНОСТЕРЕОТИПОВ РУССКОЙ МОЛОДЕЖИ.....	382
60. Фиљушкина Светлана, Борискина Жанна – АВТОР В ПУБЛИЦИСТИЧЕСКОМ ПРОИЗВЕДЕНИИ (НА МАТЕРИАЛЕ КНИГИ Г. ГРИНА «GETTING TO KNOW THE GENERAL. THE STORY OF AN INVOLVEMENT», 1984.).....	390
61. Хаџи-Николова Адријана, Тасевска Марица – СТРАТЕГИИ ЗА УЧЕЊЕ СПОРЕД ОКСФОРД.....	394
62. Христова С.Н. – ФОРМЫ ОБРАЩЕНИЯ Ты / Вы И You В ЭТИКЕТНОЙ РЕЧИ РУССКИХ И АНГЛИЙСКИХ АРИСТОКРАТОВ XIX ВЕКА В АСПЕКТЕ СОЦИОЛИНГВИСТИКИ (НА МАТЕРИАЛЕ ПРОИЗВЕДЕНИЙ РУССКОЙ И АНГЛИЙСКОЙ ХУДОЖЕСТВЕННОЙ ЛИТЕРАТУРЫ)	403
63. Цацков Оливер – ДУШАН БУДИМИРОВИЌ И СЕРГЕЈ МИХАЈЛОВ ОСНОВОПОЛОЖНИЦИ НА ТЕАТАРСКИОТ И МУЗИЧКИОТ ЖИВОТ ВО ШТИП ПОМЕЃУ ДВЕТЕ СВЕТСКИ ВОЛНИ.....	413
64. Чарыкова Ольга – ИМПЛИЦИТНЫЕ КАТЕГОРИИ В СИСТЕМЕ РУССКОГО ЯЗЫКА.....	420
65. Шутаров Васко – МЕДИУМСКАТА ПИСМЕНОСТ И НОВИТЕ ОБРАЗОВНО-КУЛТУРНИ ПРЕДИЗВИЦИ.....	425

МАКЕДОНСКО- РУСКА КНИЖЕВНА ПАРАЛЕЛА
(ВАНЧО НИКОЛЕСКИ - САМУИЛ МАРШАК)

Јованка Денкова⁵²

Апстракт

Во овој труд со наслов „Македонско-руска книжевна паралела (Ванчо Николески-Самуил Маршак)“ авторот се осврнува на творештвото за деца на познатиот руски автор Самуил Маршак, како и на творештвото за деца на македонскиот автор Ванчо Николески. Овие двајца автори се сметаат за основоположници на литературата за деца во своите земји. Акцентот ќе се стави на анализа на допирните елементи во нивното творештво, првенствено во дел од нивната поезија и при тоа ќе се направи книжевна споредба на дел од фолклорните елементи кај двајцата автори.

Клучни зборови: книжевност за деца, фолклор, Ванчо Николески, Самуил Маршак.

Вовед

Преку книжевноста за деца најмладите можат да усвојат различни облици на однесување, манири, културни и хигиенски навики, но и да научат како да стекнат позитивни особини на личноста (пожртвуваност, издржливост, храброст, вистинољубивост и сл.), а да ги занемарат негативните особини и емоции (завист, страв, лакомост, љубомора, лага, скржливост, и др).⁵³ Разбирањето и градењето на емоционалната или афективната сфера на детето преку книжевноста за деца, особено е изразено во воспитно-образовниот процес, поточно на часовите по книжевност, на кои, меѓу останатото, преку читање интересни приказни, децата почнуваат да учат за чувствата на ликовите. Ликовите од приказните се неизбежно среќни, претрашени, љубоморни и децата можат да го забележат и она заради што тие ликови се чувствуваат така како што се чувствуваат, и како ликовите се справуваат со чувствата. На овој начин, веројатно книжевноста е првиот чекор во градењето на емоционалната интелигенција.⁵⁴

Ванчо Николески – одлики на творештвото, поемата „Мице“

Ванчо Николески, основоположникот на првата македонска повоена книжевност за деца, во најголем дел од своето творештво, им дал значајно место на животните. Во поемата „Мице“⁵⁵, во типично сказновиден манир, се појавува глвчето Мице во животот на двајцата старци за да им го разубави и да ги развесели на стари денови. Од тој момент, глвчето се прикажува со својства на дете (човек), па почнува да живее со старците. Иако било „вредно како пчела“,

⁵² Проф.д-р Јованка Денкова, Катедра за македонски јазик и книжевност, Филолошки факултет, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип.

⁵³ Марија Томанова, Значај бајке и сликовнице за развој креативности код деца предшколског узраста, Зборник „Книжевност за деца и њена улога у васпитању и образовању деца предшколског узраста“, Учитељски факултет, Врање, 2012, стр.134.

⁵⁴ Salovey P., Sluyter J.David, Емоционални развој и емоционална интелигенција – Педагошке импликации, Едука, Загреб, 1999, стр.39-40.

⁵⁵ Ванчо Николески, Мице, Феникс, Скопје, 2010.

неговата ненадејна смрт, со паѓање во грнето, заради неговата непослушност и невнимание, кај детето можат да предизвикаат сочувство заради грозоморниот начин на кој го завршува животот.⁵⁶ Скржав на зборови, Николески во поемата „Мице“ рекол што сака да каже. Во неа е варирана една приказна за бабата, дедото и глувчето Мице. Описите се лирски, впечатливи. Се претпочита и бајковитоста на атмосферата, но таа брзо секнува. „Одамна било, во старо време,/ а можеби преку педесет века/ живеел старец со својата баба/ крај една планинска река“ – тоа е воведен катрен во кој нијансата на бајковитоста е мошне очигледна. Необичен е изборот токму на малото глувче, куцо и сиво чие појавување вака е опишано: „Голема тиква донесе дедо,/ секира остра в раце си зеде,/ замавна силно, тиквата пукна,/ малечко глувче скокна од среде.“ Случката е необична и сликата емитува сигнали на простосрдечна загадочност: „Глувчето пишти милно се моли,/ -Аманте, луѓе, јас не сум криво!/ Дарујте живот, дедо и бабо,/ Јас ќе ве слушам дури сум живо!“. Застана баба викна на деда: „-Почекај дедо, бабина радост!/ Нека ми биде глувчето дете,/ Одмена наша за пуста старост!“. Дури работен стан Мице ко пчела, дури играчки разни дедо му прави. Но, еднаш, останувајќи сам, куќа да варди, дома да седи Мице од невнимание загинува – но како: „И во грненцето глувчето падна,/ Во врела чорба пропадна сето,/ В шутаре грне се свари Мице,/ Несреќно сврши глувчето клето“. Трогнува тој несреќен крај на Мице, иако зад него се јавуваат некои неизбежни прашања за природата на морничавоста што нè обзема додека ја опсервираме сликата!? ...Ако глувчето морало да загина, за да биде казнето поради невниманието и непослушноста, авторот бездруго можеше да „исфантазира“ на некој друг начин. И ова кажува многу за нивото на креативната инвентивност во постапката на Николески, во неговиот творечки чин. Детето сочувствува со дедото и бабата, ќе му биде жал што Мице завршува на таков грозоморен начин, истовремено ќе брза што поскоро да ја заборава сликата што буди морници. Со нив се поништува хуморот; со нив се релативизира хуманистичката (моралистичка) порака на поетот. Според зборовите на Александар Спасов⁵⁷, оваа поема на Ванчо Николески претставува приказна за чудната случка во животот на двајца бездетни старци, на еден дедо и една баба кои го земале глувчето Мице за свое дете, длабоко се приврзале кон него, си ги исполниле старечките денови со радост и среќа, но кои потоа, откако вредното и послушно Мице се удавило во грнето, биле сурово вратени во грубата стварност, сега уште потешко ранети во душата, уште потажни, обременети со уште една нова несреќа. Оваа поема е волшебно убав поетски спој на хумор и солзи, на радост и тага, кои незапирливо се нурнуваат во најскриените и најнедофатливи катчиња на детската душа, до крајност ја возбудуваат и засекогаш забраздуваат во неа неизбришливи траги.

Самуил Маршак – животен пат и творештво

Познатиот руски писател Самуил Јаковљевич Маршак (1887-1964), е роден во Вороњеж, а умрел во Москва. Се школувал во Вороњеж, Острогожск, а потоа во Петроград каде се преселил со семејството во 1902 година. Таму се запознав со видни имиња од руската литература, меѓу кои и Максим Горки, што ќе биде од пресудно значење за неговиот иден живот и книжевна дејност. Заради болеста и нежното здравје, Горки го испраќа на Јалта каде го продолжува образованието. По враќањето, заминува во Англија, каде слуша предавања на Филолошкиот факултет во Лондон од 1912-1915. Своите први стихови ги објавува 1904 година, а

⁵⁶ Миодраг Друговац, Македонската книжевност за деца и младина, Ванчо Николески, Детска радост, Скопје, 1996, стр.89.

⁵⁷ Александар Спасов, истражувања и коментари, Култура, Скопје, 1977, стр. 360-362.

во 1915 година ги објавува и своите први преводи. Ги преведувал Шекспир, Блејк, Бајрон и др. За време на Првата светска војна им помага на бегалците и малолетните сираци, а по нејзиното завршување е управник на Детскиот град, во чиј состав има училиште, библиотека и детски театар. Во тоа време почнал да пишува и бајковити драмски игри. Од 1924 година се јавува и како уредник на списанија за деца и активен творец. Тој е застапник на идејата на Горки за потребата од создавање на такви книги за деца кои со жанровската разновидност и богатството на темите од сите области на животот, би поттикнале создавање на подобар и поправеден свет и би претставувале важен придонес во историскиот развој на литературата за млади. Автор е на следниве дела: „Дечиња во кафеџ“, „Пожар“, „Сказна за глупавото глувче“, „Циркус“, „Вчера и денес“, „Сладолед“, „Приказна за непознатиот херој“, „Убав ден“, „Дваесет училишни правила“ и др.

Заедно со Максим Горки и Корнеј Чуковски, Маршак се смета за родоначалник на руската детска литература. Неизоставно мора да се спомне климата во која се наоѓала и се развивала руската литература во предреволюционерниот период. Имено, во неа во тој период се мешале две идеологии, од кои едната се приклонувала кон влијанието од различни држави, а вториот правец станал еден вид заложник на идеологијата. Па така, едното идејно-уметничко движење се одликувало со забавно-игрив карактер, насочен кон фантазијата и фантастиката, што е особено видливо кај Чуковски, а второто движење се одликува со поучно-дидактичка содржина, како што е кај Мајаковски. Во делото на Маршак се супституираат и двете влијанија. Треба да се истакне дека во некои дела тој повеќе е учител и морализатор, отколку поет, што може да биде и последица од будниот партиски надзор во сите области на материјалната и духовна култура.⁵⁸ Чистата и нерасипана природа на детското битие е неисцрпен извор на поетска инспирација во кој се кристализираат бисерните обрасци на комиката, играта и забавата во кои детето често знае да се занесе и да се заборави, покажувајќи наклоност и желба и кон она што не му е дозволено или на што не е дораснато. Таквото дете Маршак често го поучува, опоменува или критикува, понекогаш и му се потсмева, но никогаш не го омаловажува. Во повеќето негови песни се супституирани елементите на играта, хуморот и поуката. Тие песни, особено оние во кои дидактиката е осмислена како елемент на нонсенсот, спаѓаат во врвните негови поетски остварувања.⁵⁹

Самуил Маршак – „Сказна за глупавото глувче“

„Сказна за глупавото глувче“ од Маршак⁶⁰, која некаде е преведена и како „Приказна за разгаленото глувче“⁶¹ донесува една сосема јасна порака, но и покрај тоа е убава и спаѓа во редот на најубавите песни на Маршак. Алегоричната, стихувана приказна за разгаленото, вообразено глувче, кое својата непослушност ја платило со животот, всушност е приказна за децата, која има јасна, недвосмислена порака: децата мора да ги слушаат возрасните, пред сè своите родители, во спротивно скапо ќе ја платат тешката животна лекција. Откако на глувчето не му се допаднала песната на неговата мајка: „Луто глувчето ѝ врати:/ - Тенок ти е гласот, стара!/ Подобро е- тргни веднаш/ И дадилка да ми бараш!“. Но, ниту песната на дадилките: патка, жаба, кобила, кокошка и штука, не успева да го успие вообразеното глувче, па мајката глувчица ја повикува мачката, за таа да го успие нејзиниот разгален син: „Кај мајката нема мрза,/ До мачката сега брза:/-

⁵⁸ Миомир Милинковиќ, Страни писци за децу и младе, Легенда, Чачак, 2006, стр.401-402.

⁵⁹ Миомир Милинковиќ, Страни писци за децу и младе, Легенда, Чачак, 2006, стр.405.

⁶⁰ Сказна за глупавото глувче, Самуил Маршак, Скопје, Табернакул, 1994.

⁶¹ Миомир Милинковиќ, Страни писци за децу и младе, Легенда, Чачак, 2006, стр.408.

Дојди кај нас, тетко, ете,/И заспиј го моето дете!“ Се разбира, со тоа судбината на разгаленото глувче ќе биде запечатена: „Кон креветот мама брза,/ таму умот ѝ е врзан,/ но глувчето не е таму/ -Добра ноќ – да рече – мамо!“.

Кога пее за вообразени, мрзливи или плашливи момчиња, во случајов глувче, во чиј лик се олицетворени токму такви деца, Маршак е ироничен и строг; неговите стихови имаат тон и боја на лесна шега, шеготен дух, спонтан комика или нонсенс. Но во таквите стихови, тој размислува за тежината на егзистенцијата и важни животни прашања, наведувајќи го младиот читател и сам да застане и да размисли за тежината на своите дилеми. Детската природа е жива и немирна; детето секогаш го сака подоброто и поубавото, а понекогаш и невозможното. Тоа го прави немирно и незадоволно, но многу почесто го прави љубопитен истражувач на светот во кој живее.⁶²

Ванчо Николески VS Самуил Маршак

Како што и претходно се спомна, во оваа статија ќе се разгледаат некои заеднички карактеристики во творештвото на двајцата гореспоменати автори, Николески и Маршак, и во други нивни дела. Таков еклатантен пример се некои поеми на Ванчо Николески, но и една драмска игра кај Маршак.

Во поетскиот опус на Ванчо Николески се издвојуваат поемите.⁶³ Во поемата „Воденичарот дедо Веле“⁶⁴ животните (Меца, Лиска и Верверичка) кои му се јавуваат во сонот на стариот воденичар (ониричка фантастика), молејќи го за малку брашно за малите мечиња, за сестрите лисици, за свадбата на верверичките. Поуката е содржана во неопходноста бараното (брашно) да се заработи.⁶⁵ И во поемата „Во полската куќичка“⁶⁶ се антропоморфозираат ликовите на животните. Во оваа, како што вели Друговац, басна-бајка, во која актерите се мушичката, болвата, комарчето, глувчето, гуштерчето, зајачето, куницата, стариот дедо Медо и еден Волчко, кого единствено мушичката не го пушта да се згрее во нејзината куќичка! Оти, тој и не сака да се згрее, туку да дави, гори, прав да стори. Се заканува!⁶⁷ И покрај тоа што во народните приказни за животни и басните, ликовите на мечката и волкот честопати се изедначени по својата крволочност, во случајов, единствено волкот е олицетворение на грабежливоста и уништувањето, како типична негова особина од приказните за животни и басните.

Поемата „Чуден дедо“ нè уверува дека злоделата се факти на кои мора да смета секој од нас, дека измамниците какви што се врапчето, мечката сколовранчето, зајачето, волчкото и лиската, изнурнуваат од еден богат со поуки алузивен и алегориски контекст. Во поемата „Братска дружба“, во која доминираат хумористични акценти се доловува поентата. Поентата е во храброста и досетливоста на братската дружина, пред сè на белиот овен којшто се послужува со лукавост за да ги избрка од воденичката неканетите гости. Од поентата се насира и пораката до читателот: досетливоста е доблест, а не грев, макар да е проткаена и со лукавост па и измама.

Општо гледано, поезијата на Николески е поезија на гласна дикција и високи тонови, со свој ритам и звук. Се препознава по лесноста на сонувањето, по

⁶² Миомир Милинковиќ, Страни писци за децу и младе, Легенда, Чачак, 2006, стр.406.

⁶³ Миодраг Друговац, Македонската книжевност за деца и младина, Детска радост, Скопје, 1996, стр.88-95.

⁶⁴ Ванчо Николески, Воденичарот дедо Веле, Наша книга, Скопје, 1979.

⁶⁵ Александар Спасов, Истражувања и коментари, Култура, Скопје, 1977, стр.360-362.

⁶⁶ Ванчо Николески, Во полската куќичка, Наша книга, Скопје, 1970.

⁶⁷ Миодраг Друговац, Македонската книжевност за деца и младина, Ванчо Николески, Детска радост, Скопје, 1996, стр.90.

спонтаноста, распеаноста, слоевитоста, врзаноста на детскиот свет и љубовта спрема него. Според Мурис Идризовиќ, токму „Мице“ и „Во полската куќичка“ се делата на Николески со најголеми дострели. Тие не се значајни само по тоа што го зачнуваат уметничкото ткаење, но и по креацијата, изразувањето на човекот во детето. Колку и да е врзан за родната почва, децата од другите предели ќе се пронајдат себеси во нешто што е специфично детско, што овој поет ним им го наменил.⁶⁸

Мотивот на здружена братска дружба, со цел да се победи физички помоќниот насилник ја среќаваме и кај Самуил Маршак, во некои драмски игри. Својата творечка дарба Маршак ја искажал и во жанрот на драмската игра за детски театар. Неговите драмски игри имаат форма на стихувана бајка, создадена според мотивите на усната традиција („Мачкината куќа“, „Дванаесет месеци“ и др.). Драмскиот судир во овие модели е заснован на непомирливоста на доброто и злото – две опозитни категории кои имаат свои јунаци, свои опоненти и победници во борбата против злото. Двете ортодоксни тематски рамништа: добро-зло, ги приближуваат Маршаковите драмски игри кон бајката; алегоричната форма и анималните јунаци со човечките особини асоцираат на басната, а динамиката на дејството ги сместува во драмскиот жанр. За своите драмски игри Маршак често прави позајмици од фолклорните модели и тоа во поглед на наративната форма, содржината, уметничката постапка и стилскиот израз.⁶⁹

Неговата драмска игра „Замчић-Чардачић“⁷⁰ ни ја открива скоро истата тематика, ликови и развој на дејството како во гореспоменатите поеми на Николески. Во оваа драмска игра, преку борбата на доброто и злото, олицетворено во ликовите на добриот и лошиот дедо, се открива и еден друг судир, судир меѓу познатите шумски насилници и узурпатори, и останатите добронамерни шумски жители (жабата, глувчето, петлето и ежето). Тројцата познати насилници од приказните за животни, во оваа драмска игра, се однесуваат согласно својата улога во приказните за животни и басните и таму преовладува алегоричната форма. Поголемиот дел од дејството се одвива во форма на дијалог, па тој станува главно средство за развој и конкретизација на дејството.⁷¹ Според Јелена Јовановиќ, дијалозите имаат статус на сцена⁷², бидејќи додека читаме, во нашата свест се задржува впечатлива слика. Воспоставена по пат на комуникативна аналогија, врската меѓу репликите е чисто функционална. Бидејќи во дијалогот учествуваат повеќе личности, се јавуваат и неколку контексти⁷³. Во суштина, дијалозите во оваа драмска игра можат да се поделат на две групи, при што во првата спаѓаат оние дијалози кои се водат меѓу „добрите“ животински ликови, кои во меѓусебната комуникација треба да го „оправдаат“ престојот во замокот: „Пустите ме у ваш дом/ Верноћу вам служити./ На буњишту спавати./ будити вас у зору./ Кукуруку, куку-ру!“; „Примите ме у ваш дом,/ Чуваћу вас снагом свом./ Ми жежићи покућари/ Добри смо стражари!“. Во втората група дијалози спаѓаат оние кои овие, веќе населени жители во замокот, ги водат со насилниците – волкот, лисицата и мечката, кои насилно сакаат да влезат во замокот: „Умем миша да уловим,/ Умем петла да распорим./ А пегушу кречерушу/ И жежића бодљежића/ Да погњавим и задавим!“. Во случајов, преку алегоричната

⁶⁸ Мурис Идризовиќ, Македонската литература за деца, Наша книга, Скопје, 1988, стр.30-31.

⁶⁹ Миомир Милинковиќ, Страни писци за децу и младе, Легенда, Чачак, 2006, стр.406.

⁷⁰ Самуил Маршак, Замчић-Чардачић, Дечја книга, Београд, 1951.

⁷¹ Јелена Стевановиќ, Стилске и структурне особине народне басне, Зборник Савремена књижевност за децу у науци и настави, Педагошки факултет, Јагодина, 2010, стр.163.

⁷² Јелена Јовановиќ, Писци и стил, Друштво за српски језик и књижевност Србије, Београд, 2009.

⁷³ Јан Мукаржовски, Структура песничког језика, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 1986.

силно се осудува негативната човечка особина лакомост/грабливост. Како што потенцира и Јелена Стевановиќ, алегоријата има две основни одлики. Првата е нејзината особина лесно да може да се сведе на некој збир реални факти – конкретно изложен настан и негово воопштување во поука.⁷⁴ Оваа нејзина особина најмногу доаѓа до израз во басната, а разгледаната драмска игра од Маршак е напишана во духот на басните. Благодарение на здружените сили на ежот, петлото, жабата и глувчето, насилниците се одбиени и поразени се разбегуваат: (Волкот): „Згњечио ме Медвед Мишко,/ Да пукнем./ Па сад идем да се спремим/ Да цркнем“; (Лисицата): „Ја убога сирота/ Остала сам без репа!“; (Мечката); „А ја идем свом брлогу/И ћопаву вучем ногу“. Лисицата е врховен итрец и интригант меѓу сите постојни животни. Сепак, заради нејзината преоголема дрскост, таа често е казнета, како во фолклорот, така и во уметничката литература, па често и таа ќе се најде во стапица.⁷⁵ Таков е случајот и овде, кога лисицата со итрина ќе го грабне петелот, кој ќе поверува на нејзините фалби дека личи на орел. Но, за среќа, навремената реакција на неговите пријатели го спасува од сигурна погибија. На крај, следи задолжителната поука: „Сам сам себи кривац ја,/ Зато што сам хвалиша!“ . Со тоа драмската игра завршува на едното рамниште, за да се разреши судирот и меѓу лошиот и добриот дедо, повторно со поука: „Ако бољи будеш ти, бићеш и веселији!“ . Поуката е недвосмислена - да се биде добар во секоја прилика, но и да се внимава на непријателите, зашто тие никогаш не спијат.

Заклучни согледби

Во оваа статија се осврнавме на заедничките елементи во творештвото на двајцата основоположници на книжевноста за деца во своите земји, Ванчо Николески и Самуил Маршак. При тоа, анализата се концентрира на неколку анималистички приказни во кои преку персонифицирано /антропоморфозирани приказување на животинските ликови се направи пресликување на негативните и позитивните човекови особини во животинскиот свет. Преку приказните за „Мице“ и „Сказна за глупавото (разгаленото) глувче“ го прикажавме дуализмот во сликањето на овој животински лик, кој најчесто е прикажан како позитивен во анималистичките приказни. Во првата приказна, глувчето Мице се претставува антропоморфозирани како дете, симболизирајќи првенствено позитивни особини, кои треба да ги усвојат децата (трудољубивост). Втората приказна прикажува сосема спротивен лик, лик на глувче кое е премногу вообразено и дрско, па завршува трагично. Иако и двете глувчиња имаат трагичен крај, кај Мице, чувството на тага е поголемо, зашто неговиот трагичен крај е неоправдан (ако нечија смрт воопшто може да биде оправдана). Ваквиот крај на Мице праќа погрешна порака до младите читатели, зашто се чини дека тој со ништо тоа не го заслужил. Додека пак, кај разгаленото глувче на Маршак, смртта доаѓа некако очекувано, по одбивањето на сите добронамерни обиди да го успијат. Низ двете приказни како да провејува пораката – да не си играме со судбината! Втората книжевна паралела меѓу двата автори, беше поставена меѓу врз основа на мотивот за здружување (братска дружба), заеднично живеење, заедничка одбрана од насилниците и сл. Овој мотив во пронајдовме во поемите на Ванчо Николески „Братска дружба“, „Во полската куќичка“, „Чуден дедо“ и „Воденичарот дедо Веле“, а кај Маршак во драмската игра „Замчић-Чардачић“.

⁷⁴ Јелена Стевановиќ, *Стилске и структурне особине народне басне*, Зборник Савремена књижевност за деца у науци и настави, Педагошки факултет, Јагодина, 2010, стр.165.

⁷⁵ Томе Саздов, *Преглед на македонската народна проза*, Култура, Скопје, 1981, стр.35.

За крај, допирната точка во творештвото и кај двајцата писатели е во поучно-дидактичката и високо моралистичка компонента која е предадена ненаметливо и на забавен начин. Неа треба да ја восприемаат младите читатели и да прифатат и усвојат во своето однесување. Веруваме дека со вакви дела таквата мисија е постигната, а воедно, ја изразуваме нашата надеж дека книжевни дела од ваков карактер и понатаму ќе ја збогатуваат ризницата на книжевноста за деца и млади.

Референци

1. Друговац, М. (1996). Македонската книжевност за деца и младина, Ванчо Николески, Детска радост, Скопје.
2. Идризовиќ, М. (1988). Македонската литература за деца, Наша книга, Скопје.
3. Јовановиќ, Ј. (2009). Писци и стил, Друштво за српски језик и књижевност Србије, Београд.
4. Маршак, С. (1961). Замчић-Чардачић, Дечја книга, Београд.
5. Маршак, С. (1994). Сказна за глупавото глувче, Табернакул, Скопје.
6. Милинковиќ, М. (2006). Страни писци за децу и младе, Легенда, Чачак.
7. Мукаржовски, Ј. (1986). Структура песничког језика, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд.
8. Николески, В. (1970). Во полската куќичка, Наша книга, Скопје.
9. Николески, В. (1979). Воденичарот дедо Веле, Наша книга, Скопје.
10. Николески, В. (2010). Мице, Феникс, Скопје.
11. Саздов, Т. (1981). Преглед на македонската народна проза, Култура, Скопје.
12. Salovey P., Sluyter J.David, (1999). Емоционални развој и емоционална интелигенција – Педагошке импликации, Едука, Загреб.
13. Спасов, А. (1977). истражувања и коментари, Култура, Скопје.
14. Стевановиќ, Ј. (2010). Стилске и структурне особине народне басне, Зборник Савремена књижевност за децу у науци и настави, Педагошки факултет, Јагодина.
15. Томанова, М., (2012). Значај бајке и сликовнице за развој креативности код деце предшколског узраста, Зборник „Књижевност за децу и њена улога у васпитању и образовању деце предшколског узраста“, Учитељски факултет, Врање.